

Нікольчук Юлія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Никольчук Юлия Николаевна

кандидат экономических наук, доцент,

заведующая кафедрой финансов, учета и аудита

Хмельницкий кооперативный торгово-экономический институт

Nikolchuk Yuliia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Finance, Accounting and Auditing

Khmelnytsky Cooperative Trade and Economic Institute

Ягодзінська Ольга Миколаївна

студентка магістратури

ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту

Ягодзинская Ольга Николаевна

студентка магистратуры

ОПП «Финансы, банковское дело и страхование»

Хмельницкого кооперативного торгово-экономического института

Yahodzinska Olha

Graduate Student

ЕРР «Finance, Banking and Insurance»

Khmelnytsky Cooperative Trade and Economic Institute

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF FINANCIAL POTENTIAL MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Анотація. Статтю присвячено дослідженню фінансового потенціалу, який є важливим індикатором реакції внутрішнього середовища підприємства на управлінські рішення. Система управління фінансовим потенціалом є сукупністю взаємопов'язаних елементів, взаємодії яких полягає у досягненні бажаного стану у фінансовій сфері за допомогою прийняття і реалізації управлінських рішень. На основі отриманих результатів наукового дослідження побудовано систему управління фінансовим потенціалом, яка відповідає сучасним умовам господарювання економічних суб'єктів.

Ключові слова: фінансові ресурси, фінансовий потенціал, фінансовий менеджмент, система управління фінансовим потенціалом.

Аннотация. Статья посвящена исследованию финансового потенциала, являющегося важным индикатором реакции внутренней среды предприятия на управленческие решения. Система управления финансовым потенциалом является совокупностью взаимосвязанных элементов, взаимодействия которых состоит в достижении желаемого состояния в финансовой сфере посредством принятия и реализации управленческих решений. На основе полученных результатов

научного исследования построена система управления финансовым потенциалом, отвечающая современным условиям хозяйствования экономических субъектов.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, финансовый потенциал, финансовый менеджмент, система управления финансовым потенциалом.

Summary. The article is devoted to the study of financial potential, which is an important indicator of the reaction of the internal environment of the enterprise to management decisions. The financial potential management system is a set of interconnected elements, the objective function of interaction of which is to achieve the desired state in the financial sphere through the adoption and implementation of management decisions. Based on the results of scientific research, a system of financial potential management has been built, which corresponds to the modern conditions of economic entities.

Key words: financial resources, financial potential, financial management, financial potential management system.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки управління фінансами охоплює всю систему управління підприємствами. Стан фінансів суб'єктів господарювання залежить від їх фінансового потенціалу. У сучасних умовах економіки виникає необхідність використання якісних підходів до управління фінансовим потенціалом підприємства, що пов'язано з наступним. По-перше, управління фінансовим потенціалом передбачає управління ресурсами підприємства, що забезпечує його діяльність. По-друге, ефективне управління фінансовим потенціалом забезпечує реалізацію цілей та напрямів розвитку підприємства. По-третє, фінансовий потенціал закладає основу для діяльності підприємства, а саме, визначення шляхів мінімізації збитків та максимізації прибутків. По-четверте, стан фінансового потенціалу впливає на фінансовий стан не лише окремих підприємств, а й держави в цілому. Таким чином, усі вищепераховані чинники вказують на необхідність дослідження теоретико-методичних аспектів управління фінансовим потенціалом підприємства, що вказує на актуальність обраної теми.

Метою статті є дослідження поняття «фінансовий потенціал» підприємства та узагальнення й розвиток теоретико-методичних підходів до системи управління фінансовим потенціалом підприємств.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий потенціал — складова економічного потенціалу впродовж усього періоду життєдіяльності підприємства — є важливим індикатором реакції внутрішнього середовища на управлінські рішення, а його зростання свідчить про стійкість фінансового стану, ефективність фінансової політики економічного суб'єкта та у цілому про його конкурентоспроможність.

Основними підходами до тлумачення сутності фінансового потенціалу є ресурсний та результативний. Як уважає А.С. Назаренко, за ресурсного підходу фінансовий потенціал ототожнюється з фінансовими ресурсами, а за результативного — із показниками стабільності фінансового стану підприємства [1]. Водночас у роботах певних науковців, зокрема В.В. Глущенко [6], спостерігаємо комплексний підхід: фінансовий потенціал характеризує

минулу, теперішню і майбутню сукупність показників, які повинні як кількісно (ресурси), так і якісно (результат) визначати розвиток суб'єкта господарювання. На нашу думку, саме комплексний підхід дає змогу враховувати й кількісні, й якісні параметри формування, використання і розвитку фінансового потенціалу підприємства.

За результатами аналізу і студіювання наукових джерел виділимо основні варіанти трактування сутності фінансового потенціалу підприємства:

1. Фінансовий потенціал як можливість (здатність) підприємства: можливість підприємства генерувати позитивні грошові потоки в обсягах, адекватних його фінансовому становищу; сукупність наявних і потенційних можливостей підприємства щодо мобілізації та нарощення їхнього обсягу і трансформації їх в інші чинники виробництва відповідно до потреби з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства [3].

2. Фінансовий потенціал як сукупність наявних і потенційних фінансових ресурсів підприємства та можливостей з їхнього ефективного управління. Так, на думку Р.О. Толпежнікова, фінансовим потенціалом підприємства є сукупність власних і залучених фінансових ресурсів та можливостей щодо їхнього ефективного управління для забезпечення операційної та інвестиційної діяльності й досягнення загальносистемних цілей в умовах нестабільності чинників зовнішнього середовища [7].

3. Фінансовий потенціал як результат відносин, що виникають на підприємстві, з приводу досягнення максимально можливого позитивного фінансового результату за наявних необхідних умов. Такими умовами, на думку певних науковців, є:

- наявність власного капіталу, достатнього для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості;
- можливість залучення зовнішнього капіталу в обсягах, необхідних для реалізації ефективних інвестиційних проектів;
- наявність ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного і перспективного фінансового стану підприємства [4].

Отже, під час визначення поняття «фінансовий потенціал підприємства» увага науковців прикута до таких його аспектів:

- сукупність власних і залучених фінансових ресурсів підприємства;
- можливість (здатність) підприємства до залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами, генерування необхідних грошових потоків;
- забезпечення досягнення тактичної й стратегічної мети та цілей підприємства;
- забезпечення досягнення підприємством максимально можливого фінансового результату;
- забезпечення операційної та інвестиційної діяльності підприємства.

Узагальнюючи результати дослідження, під фінансовим потенціалом підприємства розуміємо сукупність наявних у нього фінансових ресурсів, а також можливостей з їхнього формування та ефективного управління, які, з одного боку, забезпечують здатність суб'єкта господарювання використовувати ці фінансові ресурси, а з іншого — його спроможність вирішувати завдання оперативного, тактичного та стратегічного характеру, а отже, досягати цілей (довгострокових, короткострокових) в умовах нестабільності зовнішнього середовища, що в сукупності забезпечить підприємству стійке функціонування і розвиток.

Грунтуючись на наукових дослідженнях, вважаємо за доцільне представити систему управління фінансовим потенціалом підприємства. Система

управління фінансовим потенціалом — це сукупність взаємопов'язаних елементів, цільовою функцією взаємодії яких є досягнення бажаного стану об'єкта за допомогою прийняття і реалізації управлінських рішень. Вона визначає головні пріоритети і містить мету, чинники, принципи, завдання, методи, забезпечення та функції управління (табл. 1).

Під час побудови комплексної системи управління фінансовим потенціалом підприємства слід урахувати принципи управління. Результат опрацювання літературних джерел показав, що науковцями запропоновано досить широке коло таких принципів, наприклад:

- 1) принципи, які слід покласти в основу формування фінансового потенціалу підприємства: узгодженості, взаємодії, комплексності, синергізму, підпорядкованості, відкритості;
- 2) принципи розроблення і реалізації фінансових рішень: інтегрованості, комплексності, динамізму, варіативності, стратегічної орієнтованості;
- 3) принципи формування фінансового потенціалу підприємства: цілісності та комплексності, неперервності у часі й просторі, еластичності, наукової обґрунтованості основних параметрів, результативності управлінських дій, адаптації до специфіки суб'єкта, яким здійснюється управління [2; 6; 7].

Таблиця 1

Структура системи управління фінансовим потенціалом підприємства

№ з/п	Структурні елементи	Зміст
1	Мета	Забезпечення стійкого функціонування та розвитку підприємства у довгостроковій перспективі шляхом ефективного використання наявних фінансових ресурсів та можливостей у фінансовій сфері.
2	Чинники	1. Зовнішні. 2. Внутрішні
3	Принципи	1. Загальнонаукові. 2. Специфічні.
4	Завдання	1. Визначення джерел формування фінансових ресурсів та основних напрямів управління ними. 2. Формування фінансової стратегії та ефективної фінансової політики підприємства. 3. Підвищення результативних фінансових показників. 4. Створення умов для ефективної реалізації та розвитку складових фінансового потенціалу. 5. Розроблення механізму ефективної взаємодії підприємства із зовнішнім фінансово-економічним середовищем тощо.
5	Методи	1. Управління фінансовою рівновагою підприємства. 2. Управління вартістю підприємства.
6	Забезпечення	1. Нормативно-правове. 2. Інформаційно-аналітичне. 3. Методичне.
7	Функції	1. Фінансовий аналіз і цілевстановлення. 2. Фінансове планування і прогнозування. 3. Організація і фінансове регулювання. 4. Фінансовий контроль.

Джерело: сформовано автором на основі [3; 7]

На нашу думку, формування принципів управління фінансовим потенціалом повинне базуватися на синтезі загальнонаукових принципів управління підприємством і специфічних принципів фінансового менеджменту, зокрема в розрізі управління фінансовим потенціалом, на етапах планування, прогнозування, організації, контролю й з урахуванням мотиваційного складника цього процесу. До найбільш значущих загальнонаукових принципів управління фінансовим потенціалом віднесемо такі, як:

- 1) системність;
- 2) наукова обґрунтованість;
- 3) комплексність;
- 4) цілеспрямованість;
- 5) адаптивність;
- 6) альтернативність;
- 7) ефективність.

Щодо специфічних принципів, то під час планування фінансового потенціалу, на нашу думку, актуальними будуть як загальновідомі принципи планування (безперервності, взаємозв'язку й узгодженості поточних та стратегічних планів, участі та ін.), так і принципи фінансового планування, наприклад рентабельності капіталовкладень, відповідності термінів отримання і використання коштів, оптимізації джерел фінансових ресурсів, платоспроможності, збалансованості фінансових ризиків тощо. Специфічними принципами організації в системі управління фінансовим потенціалом є розподіл обов'язків, повноваження і відповідальність, пропорційність в управлінні тощо, а контролю — відповідність методів та інструментів контролю процесам управління фінансовим потенціалом, об'єктивність, своєчасність, дієвість тощо.

Водночас менеджери повинні бути зацікавлені в позитивних фінансових результатах підприємства у цілому, тому система мотивації підприємства повинна базуватися на принципах справедливості, доступності, оптимального поєднання форм матеріальної і нематеріальної мотивації, своєчасності, адекватності, диференційованості, дієвості тощо.

Щодо методів управління фінансовим потенціалом підприємства, то їх визначення ґрунтується на висновках І.О. Бланка щодо мети та, відповідно, методів фінансового управління в період кризи. Як уважає науковець, головною метою такого управління є відновлення фінансової рівноваги підприємства і мінімізація зниження його ринкової вартості, що викликано фінансовою кризою [4]. Звідси, цілком логічно можна припустити, що за сучасних умов господарювання основними методами фінансового менеджменту і, відповідно, управління фінансовим потенціалом підприємства є:

- 8) методи управління фінансовою рівновагою підприємства, зокрема: оцінка та управління фінансовим станом, управління доходами і витратами тощо;
- 9) методи управління вартістю підприємства, зокрема: управління за результатами оцінки вартості підприємства з використанням дохідного, витратного і ринкового (порівняльного) підходів тощо. Кожен підхід водночас передбачає використання низки методів як способів розрахунку вартості об'єкта оцінки.

Управління фінансовим потенціалом підприємства є процесом реалізації управлінських функцій, зокрема таких, як: фінансовий аналіз; цілевстановлення; планування; прогнозування; організація і фінансове регулювання; контроль [5].

У процесі управління фінансовим потенціалом підприємства окремі елементи системи повинні бути тісно взаємопов'язаними. Ранжування окремих завдань з управління фінансовим потенціалом повинне здійснюватися на основі визначення пріоритетності цілей розвитку підприємства та фінансового менеджменту, а також обов'язково відповідати поставленій меті.

На основі дослідження та узагальнення теоретичних положень і практичного досвіду у сфері фінансового менеджменту запропоновано науково-методологічний і методичний базис вирішення проблеми побудови системи управління фінансовим потенціалом підприємства.

Система управління фінансовим потенціалом ґрунтується на загальних і специфічних принципах, дотримання яких забезпечить високу якість управлінських рішень у сфері фінансів економічного суб'єкта. Запропонована структура системи управління фінансовим потенціалом може слугувати теоретичною основою для розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності фінансового менеджменту підприємства.

Впровадження системи управління фінансовим потенціалом дасть змогу досягти фінансової рівноваги підприємства, збільшити обсяги операційної та інвестиційної діяльності, оптимізувати структуру капіталу, а отже, й максимізувати ринкову вартість економічного суб'єкта.

Ефективне управління фінансовим потенціалом вимагає наявності у підприємства сучасних дієвих методик його оцінки, тому наукові пошуки здійснюватимуться у напрямі дослідження наявних методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу та розроблення практичних рекомендацій щодо їхнього вдосконалення.

Література

1. Бова В. А., Хринюк О. С. Сутність фінансового потенціалу підприємства. Актуальні проблеми економіки та управління. 2017. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102585/97661> (дата звернення 18.11.2021 р.)
2. Васюренко О. В., Гнип Н. О. Планування фінансового потенціалу підприємства в посткризових умовах. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/28938>.
3. Кузенко Т. Б. Методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства. Економіка та управління національним господарством. 2015. № 4. С. 123–130.
4. Маршук Л. М. Принципи формування фінансово-ресурсного потенціалу підприємства. Вісник ХДУ. Серія «Економічні науки». 2016. URL: <http://www.ej.kherson.ua/index.php/arkhiv-vidannya/2014?id=56> (дата звернення 18.11.2021 р.)
5. Формування фінансового потенціалу підприємства. Г. О. Партин, Р. І. Заdereцька, О. В. Граціян. Ефективна економіка. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4754> (дата звернення 18.11.2021 р.)
6. Рзаєв Г. І., Жовтківська О. В. Фінансовий потенціал підприємства та напрямки його оцінки. Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2014. URL: <http://visnykonu.od.ua/index.php/uk/arkhiv-vidannya?id=99> (дата звернення 18.11.2021 р.)
7. Саух І. В. Фінансовий потенціал підприємства: принципи та особливості його формування. Бізнес Інформ. 2015. № 1. URL: [http://www.businessinform.net/annotatedcatalogue/?year=&abstract=2015_01_0\(=ua&stqa=40](http://www.businessinform.net/annotatedcatalogue/?year=&abstract=2015_01_0(=ua&stqa=40) (дата звернення 18.11.2021 р.)